DOCUMENT RESUME

ED 176 564 FL 010 628

TITLE	Albanian: Basic Differences Between Gege and Toske Dialects.
INSTITUTION	Defense Language Inst., Monterey, Calif.
PUB DATE	Apr 68
NOTE	26p.; For related documents, see FL 010 626-627, FL 010 634, and FL 010 637-648
AVAILABLE FROM	Defense Language Institute, Foreign Language Center, Nonresident Instruction Division, Presidio of Monterey, California 93940
LANGUAGE	Albanian; English
EDRS PRICE	MF01/PC02 Plus Postage.
DESCRIPTORS	Adult Education; *Albanian; Audiolingual Methods; Classroom Materials; Dialects; *Dialect Studies; Grammar; *Instructional Materials; *Language Instruction; Language Variation; Morphology (Languages); Phonology; *Regional Dialects; *Second Language Learning; Speech Communication; Supplementary Textbooks; Syntax; Uncommonly Taught Languages; Vocabulary

ABSTRACT

This booklet discusses Albania's two main dialects, Gege and Toske. It contains basic rules and emphasizes the phonological and morphological differences between the two dialects. It is intended to accompany a basic Albanian course for adult students that teaches both the dialects. (NCR)

****
* Reproductions supplied by EDRS are the best that can be made *
* from the original document. *
****

DEFENSE LANGUAGE INSTITUTE

ALBANIAN

ED176564

BASIC DIFFERENCES BETWEEN GEGË AND TOSKË DIALECTS

U S DEPARTMENT OF HEALTH
EDUCATION & WELFARE
NATIONAL INSTITUTE OF
EDUCATION

THIS DOCUMENT HAS BEEN REPRODUCED EXACTLY AS RECEIVED FROM THE PERSON OR ORGANIZATION ORIGINATING IT. POINTS OF VIEW OR OPINIONS STATED DO NOT NECESSARILY REPRESENT OFFICIAL NATIONAL INSTITUTE OF EDUCATION POSITION OR POLICY.

PERMISSION TO REPRODUCE THIS MATERIAL HAS BEEN GRANTED BY
Robert P Schaffman
DLIFLC

TO THE EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC).

FL010628

DEPARTMENT OF DEFENSE

DEFENSE LANGUAGE INSTITUTE

This pamphlet is for use by the faculty and staff of the Defense Language Institute solely for official purposes. It is NOT for general distribution. It may NOT be released to other persons, quoted or extracted for publication, or otherwise copied or distributed without specific permission in each instance from the Director, Defense Language Institute.

C. W. CHANEY
Colonel, U. S. Army
Director

A L B A N I A N

Basic Differences
Between Gegë and Toskë Dialects

Ndryshimet Tipike Midis
Gegënishtes dhe Toskënishtes

September 1965
Revised April 1968

DEFENSE LANGUAGE INSTITUTE

PREFACE

Albanian has two main dialects, Gegë and Toskë. Gegë is spoken in the north, Toskë in the south. Students first learn Gegë; then, after Lesson 90 of the Basic as well as the Aural Comprehension Course, rules governing the Toskë dialect are introduced.

This brochure is one element of the materials used. It contains basic rules and emphasizes the phonological and morphological differences between Toskë and Gegë. Supplementary pattern drills and written exercises are furnished separately.

Students will be taught the contents of this brochure in three days, after which they proceed with Lesson 91 of their Albanian course. Lessons 91-110 are exclusively in the Toskë dialect. The advanced phase following immediately thereafter frequently exposes students to both dialects.

TABLE OF CONTENTS

	Page
Phonology	1
Morphology and Syntax	9
Glossary of Grammatical Terms	16
Homework Assignments:	
1st day: covering pp 1-4	18
2nd day: 5-7	19
3rd day: 8-12	20

NDRYSHIMET TIPIKE MIDIS GEGËNISHTES DHE TOSKËNISHTES

Fonetikë

1. Shqiptimi. -

Po e fillojmë këtë përmbledhje të shkurtë të ndryshimevet tipike midis gegënishtes dhe toskënishtes me këtë shenim: "Toskënishtja shkruhet ashtu si shqiptohet dhe anasjelltas," prandej, çdo shkronjë që do të shifni të shkrueme këtu ase gjetiu duhet të shqiptohet.

2. Zanoret hundore. -

Toskënishtja nuk ka zanore hundore. Dy nga zanoret hundore të gegënishtes (â-ja dhe ê-ja) bâhen ë; tjerat mbeten zanore të thjeshta.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
â ---- ë	mâ	më
	gjâ	gjë
	dhâmb	dhëmb
	bâj	bëj
	âsht	është
ê ---- ë	vê	vë
	atê	atë
	këtê	këtë
î ---- i	fshîj	fshij
	vîjmë	vijmë
	kufî	kufi
û ---- u	vûmë	vumë
	prûmë	prumë
ŷ ---- y	hŷmë	hymë
	sŷt	sytë

Përjashtime. -

Disa emna mashkullorë që mbarojnë në formën e paskajueme me -â ase -ê dhe që në formën e skajueme marrin -ni, në toskënishte as â-ja as ê-ja nuk bâhen ë, por mbeten zanore të thjeshta; përveç kësaj, këta emna në toskënishte mbarojnë me -n në formën e paskajueme.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	luâ, -ni	luan, -i
	limâ, -ni	liman, -i
	liqê, -ni	liqen, -i

3. Theksi i gjatë. -

a) Në toskënishte nuk shenohet theksi i gjatë. Duhet përmendë këtu se si rregull theksi tonik në gjuhën shqipe bje në rrokjen e parafundit; kur kjo rregull bân përjashtim, d.m.th. kur theksi bje në rrokjen e fundit, në gegënishte vêhet theksi i gjatë; në toskënishte, nuk shenohet kurrkund.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	ushtár	ushtar
	lirí	liri
	bléj	blej
	kalá	kala

b) Në gegënishte theksi i gjatë vazhdon të shenohet edhe gjatë lakimit. Në qoftë se emnat me thekës të gjatë janë femnorë në toskënishte marrin nga nji ë në të gjitha rasat e njejësit dhe në emnoren e kallzoren e shumësit. Në këtë rasë, zanorja ë shqiptohet, por jo aq e fortë si në mes të bashkëtingëllorevet.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
gjindore njejës	muret e kalás	muret e kalasë
dhanore "	i shkrova Lirís	i shkrova Lirisë
kallzore "	e shita shtëpín	e shita shtëpinë
rrjedhore "	prej bujqësís	prej bujqësisë
emnore shumës	ushtrít e Europës	ushtritë e Europës
kallzore "	me fjalít e gjata	me fjalitë e gjata

4. Zanorja "o" mbas bashkëtingëllores "v" në fillim të fjalës. -

Vetëm pak fjalë që në gegënishte fillojnë me vo-, po ato fjalë në toskënishte fillojnë me va-.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
(shumica e fjalëvet më të përdoruna)	me vojtë	për të vajtur
	voj	vaj
	votër	vatër
	vorr	varr
	i,e,të vorfën	i,e,të varfër
	të vorfna	të varfëra

5. Zanorja "y". -

Në ca fjalë, shumë rrallë, y-ja e gegënishtes bâhet i.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	bylbyl	bilbil
	krypë	kripë
	byber	biber ase piper

6. Dyzanoret "ue", "ie", "ye". -

a) Dyzanorja e gegënishtes ue âsht ua në toskënishte.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	duert	duart
	shkruej	shkruaj
	grue	grua
	më thuej	më thuaj

Vërejtje #1. -

Në mbiemnat që mbarojnë me mbaresën -ueshëm në toskënishte dyzanorja ue mbetet ashtu siç âsht (natyrisht, të dyja zanoret shqiptohen).

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	i,të banueshëm	i,të banueshëm
	e,të banueshme	e,të banueshme

Gegënisht	Toskënisht
i,të lundrueshëm	i,të lundrueshëm
e,të lundrueshme	e,të lundrueshme
i,të mrekullueshëm	i,të mrekullueshëm
e,të mrekullueshme	e,të mrekullueshme

Vërejtje #2. -

Emnat mashkullorë që mbarojnë me -uer dhe që formën e shqueme e bâjnë -ori, në toskënishte mbarojnë me -or dhe formën e shqueme e bâjnë si gegënishtja: tue marrë -i.

Shembuj: Gegënisht	Toskënisht
punëtuer,punëtori	punëtor, -i
fjaluer,fjalori	fjalor, -i
shtatuer,shtatori	shtator, -i

Po kështu edhe me mbiemnat:

Gegënisht	Toskënisht
populluer,popullore	popullor, -e
dimnuer,dimnore	dimëror, -e
pjelluer,pjellore	pjellor, -e

b) Dyzanoret ie dhe ye mbeten ashtu siç janë.

Shembuj: Gegënisht	Toskënisht
dyer	dyer
tryezë	tryezë
diell	diell
e diele	e diel

7. Shqiptimi i bashkëtingëllorevet. -

Shqiptimi i zanores ë ndihet mâ fort në toskënishte se në gegënishte. Ndërsa gegët mund të shqiptojnë pa vështirësi nji grup prej shumë bashkëtingëlloresh, toskët e ndihmojnë shqiptimin tue shtue zanoren ë.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	Shqipní	Shqipëri
	prrue	përrua
	vlla	vëlla
	kângtár	këngëtar
	burrní	burrëri

8. Rotacizmi. -

Rotacizëm quhet tendenca që kanë shkronjat m dhe n me u-bâ r; në përgjithësí, kjo ngjân kur bashkëtingëlloret m dhe n janë në mes të dy zanoreve. Këto dy shkronja e kanë këtë tendencë në toskënishte. Qe rasat në të cilat ndodh rotacizmi në toskënishte.

a) Në trí vetet e njejësit t'aoristit (simple past) të foljevet që dalin në -na, -ne, -ni.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	vûna	vura
	vûne	vure
	vûni	vuri
	hŷna	hyra
	hŷne	hyre
	hŷni	hyri
	bâna	bëra
	bâne	bëre
	bâni	bëri

b) N'emnat femnorë që mbarojnë në -ní në formën e paskajueme.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	Shqipní	Shqipëri
	mbretní	mbretëri
	dashuní	dashuri
	vllazní	vëllazëri

Vërejtje. -

Siç e dini, këta emna kur shquhen marrin -ja; në toskënishte marrin vetëm -a.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	Shqipnija	Shqipëria
	mbretnija	mbretëria
	dashurija	dashuria
	vllaznija	vëllazëria

c) N'emnat që mbarojnë në -un dhe -ën.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	pluhun	pluhur
	lakën	lakër
	emën	emër
	femën	femër

ç) N'emnat foljorë që mbarojnë me -mje.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	blemje	blerje
	lamje	larje
	hymje	hyrje

d) N'urdhënoren (imperativ) e njejësit kur mbaron me -ne.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	vêne	vëre
	lêne	lëre
	shtîne	shtjere

dh) N'emnat mashkullorë që kanë formën e shqueme në -ni.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	sy, syni	sy, syri
	kufî, kufîni	kufi, kufiri
	hî, hîni	hi, hiri

e) Në mbiemnat foljorë që mbarojnë me -m, -më dhe -n.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	i shkruem	i shkruar
	i kryem	i kryer
	i lamë	i larë
	i premë	i prerë
	i dashun	i dashur
	i djegun	i djegur

ë) N'infinitiv. Për t'a kuptue mâ mirë këtë rregull duhet spjegue mâ parë ky fenomen gjuhësuer. Mbiemni në gjuhën shqipe formohet nga infinitivi i foljes (natyrisht, në qoftë se âsht nji mbiemën foljuer); por infinitivi në gegënishte ka bâ ndryshime në shekullin e fundit.

Shembuj vetëm për gegënishten:

infinitivi i ri	infinitivi i vjetër	mbiemni
me shkrue	me shkruem	i shkruem
me lâ	me lamë	i lamë
me fjetë	me fjetun	i fjetun
me matë	me matun	i matun

Përkundrazi, toskënishtja nuk ka pësue ndryshime për sa i përket infinitivit; prandej, infinitivi e mbiemni kanë të njâjtat mbaresa. Në rregullën ë), nxûmë se mbiemnat në toskënishte mbarojnë me -r ase -rë, prandej, kuptohet vetvetiu, se edhe infinitivi ka po ato mbaresa.

Shembuj:		Gegënisht	Toskënisht
me shkrue	(nga:	me shkruem)	për të shkruar
me lâ	("	me lamë)	për të larë
me fjetë	("	me fjetun)	për të fjetur
me bâ	("	me bâmë)	për të bërë
me përsëritë	("	me përsëritun)	për të përsëritur
me hŷ	("	me hŷmë)	për të hyrë

Përjashtime. -

Në toskënishte nuk pësojnë rotacizëm foljet që në gegënishte mbarojnë në -ânë.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	me thânë	për të thënë
	me lânë	për të lënë
	me dhânë	për të dhënë

f) Në foljet që mbarojnë me -nue dhe që para kësaj mbarese ka nji bashkëtingëllore, në toskënishte pëson rotacizëm edhe n-ëja që vjen mbas bashkëtingëllores.

Shembuj	Gegënisht	Toskënisht
	me mbretnue	për të mbretëruar
	me shkretnue	për të shkretëruar
	me plehnue	për të plehëruar
	me dimnue	për të dimëruar

9. Parashtesat mohuese. -

Parashtesën mohuese sh ase zh toskënishtja e ka shpesh edhe ç.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	shkarkim	çkarkim
	shlodhem	çlodhem
	zhdukje	çdukje
	shkombtarizim	çkombëtarizim

Vërejtje. -

Gegënishtja vetë ka fillue t'a zâvendësojë sh-ën mohuese me ç në shumë raste. Nuk ka prandej nji kufi të caktuem midis sh-ës dhe ç-ës mohuese.

10. Shqiptimi i bashkëtingëllores "rr". -

Rr-ëja në shumë raste nuk ndihet aq e fortë në toskënishte.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	rrjetë	rjetë
	rracë	racë
	rradhë	radhë

Morfologji e sintaksë

1. Shumësi në zanore "e". -

Në gegënishte, emnat mashkullorë që në shumës dalin n' e bâhen femnorë; në toskënishte mund të mbeten mashkullorë ase të bâhen femnorë.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	male të bukura	male të bukur (ase të bukura)
	Shtetet e Bashkueme	Shtetet e Bashkuar (ase të Bashkuara)
	faje të rânda	faje të rëndë (ase të rënda)

2. Gjinija e mbiemnavet që mbarojnë me "-m". -

Në gegënishte, mbiemnat që mbarojnë me -m kanë formë të veçantë edhe për femnoren njejës (baras me femnoren e shumësit, që mbaron me -e). Në toskënishte, siç e dini, këta lloj mbiemnash e mbarojnë për rotacizëm me -r, prandej trajtohen si gjithë mbiemnat tjerë (si mbiemni i,e,të bukur - të bukura).

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
mashkullore njejës	nji libër i shkruem	një libër i shkruar
femnore "	nji letër e shkrueme	një letër e shkruar
mashkullore shumës	disa libra të shkruem	disa libra të shkruar
femnore "	disa letra të shkrueme	disa letra të shkruara

3. Dhanorja "ne", "neve", "juve". -

Në toskënishte përdoren nganjiherë format e dhanores së përemnavet ne, neve, juve edhe si kryefjalë (emnore).

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	na jemi	ne jemi ase neve jemi
	nê na shkruejnë	ne na shkruajnë ase neve na shkruajnë

Gegënisht	Toskënisht
ju jeni	ju jeni ase juve jeni
jú ju shkruejnë	ju ju shkruajnë ase juve ju shkruajnë

Vërejtje. -

Format neve dhe juve si kryefjalë dhe si dhânore konsiderohen se janë gabim dhe këshillojmë të mos përdoren.

4. Koha e pakryeme e diftores dhe e lidhores si edhe koha e tashme e kushtores në toskënishte ka këto mbaresa:

veprore	pësore
-ja	e-sha
-je	e-she
-(n)te	e-j
-nim	e-shim
-nit	e-shit
-nin	e-shin

Shembuj: Gegënisht	Toskënisht
unë punojshem, etj.	unë punoja, etj.
unë rrijshem, etj.	unë rrija, etj.
unë përsëritshem, etj.	unë përsëritja, etj.
unë çoheshem, etj.	unë çohesha, etj.
unë laheshem, etj.	unë lahesha, etj.
unë niseshem, etj.	unë nisesha, etj.

Vërejtje. -

Folja "me pasë" dhe "me qenë" zgjedhohen kështu në të pakryemen e diftores (imperfect):

unë isha	unë kisha
ti ishe	ti kishe
ai ishte	ai kishte
ne ishim	ne kishim
ju ishit	ju kishit
ata ishin	ata kishin

5. Përdorimi i fjalës "dot". -

Ndër fjalí mohuese me kuptim mundësije, në toskënishte ekziston edhe nji shprehje e veçantë: nuk + folje + dot.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	nuk mund të shkruej	nuk shkruaj dot (por edhe nuk mund të shkruaj)
	nuk mund të punojmë	nuk punojmë dot (por edhe nuk mund të punojmë)
	nuk munda të nisem	nuk u-nisa dot (por edhe nuk munda të nisem)

6. Përdorimi i infinitivit. -

Parafjala "me" që karakterizon infinitivin e gegënishtes në toskënishte âsht "për të".

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	me shkue	për të shkuar
	me folë	për të folur
	me thânë	për të thënë

Vërejtje. -

Ndërsa në gegënishte mund të përdorim infinitivin ase lidhoren (subjunctive) si të dishrojmë, në toskënishte përdoret vetëm lidhorja. Infinitivi në toskënishte ka përdorim shumë të rrallë.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	due me shkue (ase due të shkoj)	dua të shkoj
	para se me folë (ase para se të flas)	para se të flas
	mé duhet me studjue (ase duhet të studjoj)	duhet të studjoj

7. a) Vetja e dytë njejës e lidhores dhe e së ardhmes e grupit me shkue, me pague etj. nuk merr -j- para mbaresës -sh.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	të shkojsh	të shkosh
	të paguejsh	të paguash
	të pijsh	të pish
	të rrijsh	të rrish

b) Në veten e dytë dhe të tretë njejës të lidhores dhe të së ardhmes para mbaresës -sh- ka -ë- dhe jo -i-.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	(do) të presish	(do) të presësh
	(do) të presi	(do) të presë
	(do) të flasish	(do) flasësh
	(do) të flasi	(do) të flasë
	(do) t'apish	(do) të japësh
	(do) t'api	(do) të japë

8. Në disa folje koha e tashme zgjedhohet pa -j-.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	unë pij etj.	unë pi etj.
	unë dij etj.	unë di etj.
	unë rrij etj.	unë rri etj.

9. Foljet e grupit "me matë" zgjedhohen si foljet e grupit "me hapë".

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	unë mas etj.	unë mat
	unë fus etj.	unë fut etj.
	unë ujis etj.	unë ujit etj.

10. a) Kur në gegënishte në veten e tretë të së pakryemes dalin dy "t", në toskënishte para "t" âsht gjithëmonë "s".

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	ai pritte	ai priste
	ai matte	ai maste
	ai ngitte	ai ngiste
	ai bërtitte	ai bërtiste
	ai flitte	ai fliste

b) E pakryemja diftore e disa foljeve në toskënishte ka dy forma:

unë pritja etj. ase	unë prisja etj.
" matja " "	" masja "
" ngitja " "	" ngisja "
" bërtitja " "	" bërtisja "
" fiitja " "	" flisja "

Fjaluer

1. Folja "për të vajtur". -

Ndërsa gegët përdorin më shpesh foljen "me shkue" dhe rrallë foljen "me vojtë", e kundërta ngjân në toskënishte; këtu përdoret më shpesh folja "për të vajtur" (shif zgjedhimin e kësaj folje në faqen 81 të librit "VERBS, Reference Material").

2. Numrat. -

Përveç ndryshimevet që shkaktohen simbas rregullavet që pamë në dy kapitujt e mëparëshëm, janë për t'u-shenue edhe këto ndryshime të veçanta:

Gegënisht	Toskënisht
nji	një
dhetë	dhjetë
njimëdhetë, etj.	njëmbëdhjetë, etj.

3. Ditët e javës. -

Gegënisht	Toskënisht
e hânë, e hânja	e hënë, -a
e marte, e martja	e martë, -a
e merkurre, e merkurrja	e mërkurë, -a
e ênjte, e ênjtja	e enjte, e enjtja
e premte, e premtja	e premte, e premtja
e shtunde, e shtundja	e shtunë, -a
e diele, e dielja	e diel, -a ase e djelë, e djela

4. Muejt e vjetit. -

Gegënisht	Toskënisht
kallnuer	janar
fruer	shkurt
mâj	maj
qershuer	qershor
shtatuer	shtator
tetuer	tetor
nânduer	nëndor
dhetuer	dhjetor

5. Fjala "Zotní". -

Fjala "zotní" kur âsht e përdorueme pa mbiemën (surname) në toskënishte âsht "zotëri"; kur âsht e përdorueme me mbiemën ase emën, gradë a titull, âsht "zoti" dhe lakohet titulli zoti dhe jo emni.

Shembuj:	Gegënisht	Toskënisht
	ka ardhë nji zotní	ka ardhur një zotëri
	urdhënoni, zotní!	urdhëroni, zotëri!
	ai âsht Zotní Berati	ai është Zoti Berati
	do të flas me Zotní Kapitenin	do të flas me Zotin Kapiten

Fjala "zojë" në toskënishte âsht "zonjë".

6. Ndryshime. -

Këtu poshtë po shenojmë disa fjalë që kanë ndryshojnë nga gegënishtja dhe që nuk përfshîhen në rregullat e mâparshme:

Gegënisht	Toskënisht
tue (tue punue)	duke (duke punuar)
mbas	pas (por edhe mbas)
mbasi	pasi (por edhe mbasi)
me mrrîjtë (unë mrrîj)	për të arritur (unë arrij)
i,e,të gjithë	i,e,të tërë (por edhe gjithë)
të gjitha	të tëra
tjetër	tjatër (por edhe tjetër)
vjet, -i	vit, -i
vjetë, -t	vjet, -ët, vite, -t
me ndigjue	për të dëgjuar
kambë	këmbë
ranë	rërë
ranishtë, -a	ranishte, ranishtja
me mendue	për të mejtuar (por edhe për të menduar)
mendim	mejtim (por edhe mendim)
prandej	prandaj
gjymës, gjymsa	gjysmë, gjysma
djelmnî	djalëri
deri	gjer (por edhe deri)
njof, shof etj.	njoh, shoh etj.
tash	tani
i,e,të ftofët	i,e,të ftohët
të ftofta	të ftohta

7. Në fjaluer ka aty-këtu edhe ndryshime tjera të vogla; këto ndryshime do t'i takojmë në klasë herë pas here.

Glossary

dhanore, dhanorja dhanore, -t	(f)	dative (case answering kujt?)
dyzanore, dyzanorja dyzanore, -t	(f)	two vowels
emnore, emnorja emnore, -t	(f)	nominative (case answering kush?)
kallzore, kallzorja kallzore, -t	(f)	accusative (case answering kë?)
kryefjalë, -a kryefjalë, -t	(f)	subject
kushtore, kushtorja	(f)	conditional
lakim, -i lakime, -t	(m)	declension
lidhore, lidhorja	(f)	subjunctive
mbaresë, -a mbaresa, -t	(f)	suffix
mohues, mohuese	(adj)	negative
e pakryeme, e pakryemja	(f)	imperfect
parashtesë, -a parashtesa, -t	(f)	prefix
i, të paskajuem e, të paskajueme	(adj)	indefinite
pësore, pësorja	(f)	passive (voice)
rrokja e parafundit	(f)	the penult (syllable)
rrokje, rrokja rrokje, -t	(f)	syllable
i, të skajuem e, të skajueme	(adj)	definite

i, të shquem e, të shqueme	(adj)	same as "i skajuem"
thekës, theksi theksa, -t	(m)	diacritic
veprore, veprorja	(f)	active (voice)
zgjedhim, -i zgjedhime, -t	(m)	conjugation

I. Ushtrime për faqet 1-4

Këtheni toskënisht fjalít që vijojnë

1. Kjo pêndë ari âsht shumë e rândë.
2. E âma ka zâ të trashë si burrë.
3. Kafja âsht tepër e âmbël.
4. Përveç bukurís, ajo ka edhe cilësí tjera.
5. Djali pa nânë âsht si nata pa hânë.
6. Kur hŷjmë në mbrâmje në shtëpí na përshëndesim: "Mirë mbrâma!"
7. Pse nuk i zbatoni porosít e mjekut?
8. Na nuk i vûmë librat në raft.
9. Të gjithë flasin shqip në shtëpín e tij.
10. A u-ndalët në farmací?
11. Monumenti i Lirís âsht dhuratë e qeverís franceze.
12. Shqiptarët luftuen dhe e ruejtën lirín për 24 vjetë në kohën e Skënderbeut.
13. A u-gëzuet kur muerët letër prej shtëpís?
14. Grueja e tij i ka duert të bukura.
15. Kryetari pati arsye kur u-zemrue me mue.
16. Mos e shueni dritën!
17. Pse nuk e lêni automobilin në garazh?
18. Dita sot âsht e mrekullueshme.
19. Krishtlindjet bijnë gjithëmonë me 25 Dhetuer.
20. Ky fjaluer ka shumë fjalë të hueja që nuk përdoren mâ në gjuhën shqipe.
21. Kur rá përdhé u-vrá në gjûnin e djathtë.
22. Vaporri gjindet në limâ qysh t'ẽjten mbrâma.
23. S'ka rá zilja ende.
24. Mos i thoni asgjâ.
25. Skuadra jonë ka tash nji lojtár të rí.
26. Nuk e due as këtë as atë.
27. Misri âsht prodhim bujqësuer.
28. Baba, kur vînte në shtëpí, ulesh pranë votrës.
29. Pagueje llogarín e të shkojmë, se jemi vonë.
30. Buna âsht i vetmi lum i lundrueshëm.
31. Vojta e i thash: "A ke nji shishe të vogël se due me blé pak voj?"
32. Votat e katundarëvet e bânë atë të fitojë.
33. Kryeje këtë punë sa mâ shpejt!
34. I a lidhën sŷt me shamín time.
35. Kishte në tryezë nji vizuer të gjatë.

II. Ushtrime për faqet 5-7

Këtheni toskënisht fjalît që vijojnë

1. Unë e prûna librin, por nuk e dij ku e vûna.
2. Ai hŷni në të njâjtën kohë që hŷna unë; por ata, kur hŷnë?
3. Shqipnija ka qenë mbretnî nga vjeti 1928 deri në vjetin 1939.
4. Pleqnija ka hallet e veta.
5. Dashunija për atdhé nuk ka kufî.
6. Si e ke emnin dhe mbiemnin?
7. Kjo tokë s'ka nevojë për plehën.
8. Mbeti shumë i prekun kur i thash se jam i mërzitun nga urdhënat që më ka dhânë.
9. Asht e vështirë me lexue nji libër të shkruem me shkronja të vogla.
10. S'kam fjetë mbrâmë aspak.
11. Ai e ka meritue at përgjegje të keqe.
12. Dialogët janë përsëritë nga dŷ herë.
13. Djali i martuem ka tre fëmijë të përkëdhelun.
14. Më pëlqen shumë mishi i pjekun.
15. Ushtrija âsht zmbrapë me humbje të mëdhaja.
16. Ku e ke humbë portofolin?
17. Njâni më mori librin, tjetri gazetën.
18. Lêne derën mbyllë, të lutem!
19. I kam thânë me e shkrue mësimin edhe nji herë.
20. I kam dhânë ca të holla me i vû në bankë.
21. Më ka lânë pa fjetë gjithë natën.
22. A i keni lá xhamat e dritorevet të klasës?
23. Këto dŷ këmisha i kam blé shumë lirë.
24. Ai u-zgjue heret sot.
25. Ai u-lá me ujë të ftofët.
26. Kjo shtëpí ka hŷmje të mirë.
27. Asht i ndaluem të pimit e duhanit.
28. Të kryemit e kësaj pune ka qenë gjâ e vështirë.
29. Ka dŷ ditë që jam emnue kryetâr zyre.
30. Ky dyqan shet djathna dhe mallna të prodhuem n'Europë.
31. Të përsëritunit e mësimevet âsht aq i nevojëshëm sa edhe të folunit.
32. Pesë shqiset (senses) e njeriut janë: të pamit, të ndigjuemit, të shijuemit, të nuhatunit dhe të prekunit.
33. Due me shkue atje për të ndigjue çka thuhet rreth kësaj çashtje.

III. Ushtrime për faqet 8-12

Këtheni toskënisht fjalít që vijojnë

1. Futni këto dý letra të shkrueme me dorë në këta dy zarfa të përdoruem.
2. Vajzat e mija të martueme kanë fëmijë të rritun.
3. Kjo vajzë âsht shumë e hutueme.
4. Kur ishem në gjimnaz studjojshem mâ shumë.
5. Ca muej mâ parë ju flitshi mâ mirë.
6. Unë zgjoheshem heret kur ishem i rí.
7. Unë kishem nji punë të mirë kur ishem n'ushtrí.
8. Nuk më pëlqente me u-lá në lum, por në dét.
9. Nuk mund të flas (use dot).
10. Ai nuk mund të rrijë këtu sot (use dot).
11. Ata nuk munden me ndigjue aq larg (use dot).
12. Tash jam tue hangër; eja kur të jem tue punue.
13. Kur keni mrrîjtë?
14. Në vjetin 1960 dimni ka qenë i ftofët.
15. A e ndigjuet çka tha?
16. Kjo tryezë ka vetëm trí kambë.
17. Tash ora âsht dhetë e gjymës.
18. Nga vjeti 1940 deri në vjetin 1943 kam qenë në Shqipní.
19. Nji e nji bâjnë dy.
20. Unë kam lé me dhetë Fruer 1919.
21. E hânja âsht nji ditë e mërzitshme.
22. A keni shkollë të merkurren?
23. Të shtunden nuk punon njerí.
24. A shkoni në kishë të dielen?
25. Prandej, mbasi ishte i sëmundë, shkova t'a shof.
26. A kishi ndonji shok të dashun n'at kohë?
27. Shkova, por nuk e gjeta.
28. Jo, Zotní, nuk e njof.
29. Zotní Berati âsht kryetari i djelmnís shkollore.
30. Zoja dhe Zojusha Berati janë nânë e bijë.